

— Varför nobbas spelmansmusiken på kultursidorna?

Norrt Elitkapell

En militärförläggning i snötäckt Alaska en lördagskväll i början av 50-talet. Bortom havet rasar Koreakriget, men inne i förläggningen spelar radion opera för att i en paus lägga in "dalecarlian music from Sweden". Fem minuter spelmansmusik från Dalarna skulle förändra livet för en av de unga soldaterna.

— Herregud, det var helt fantastiskt. Jag kände att jag bara måste ha mer, berättar Samuel Charters ett kvartssekel senare. Det har blivit mer. Mycket mer. Vid sidan av musikforskning i Afrika och kartläggning av USA:s svarta blues har Sam hunnit tränga djupt in i svensk folkmusik — ett arbete som kulminerade i somras med boken Spelmännen (Sonet/Wahlström & Widstrand. Till boken hör en skiva med samma namn).

Över tre år har det tagit Sam Charters att samla ihop de unika bilderna i boken och intervjuerna med spelmansveteraner som Sven Hårdelin, Viksta Lasse och Pål Olle. Boken har bara uppmärksamhetsmats i ett par dagstidningar, och inte i något fall på kultursidan. Sam är besviken:

— Många förstår inte att det här handlar om en rik tradition och en viktig del av svenskt kulturliv. De tror inte på en vanlig folkkultur. På kultursidorna recenseras utländska böcker, översättningar och nya diktsamlingar. Men musik ur det svenska kulturarvet får inte plats.

— Att försöka prata med någon som Artur Lundkvist om spel-

mansmusik är som att prata med en sten. Varför kan t ex poeter få tusentals kronor i stipendier medan spelmännen inte får ett öre?

Charters är mannen som med samma varma själ spelar in kora-spelare i Gambias småbyar som cajun i Louisiana, ångande blues i Chicago, säckpipor på Irland, svettig rock och låtdialekter i svenska landskap.

Som skrivproducent i Sverige har han jobbat ihop med bl a Peps ("oj, det har verkligen givit mig mycket"), Jerry Williams ("underbara Jerry med glimten i ögat"), Skäggmanslaget, Låt & Trall, Norrtelje Elitkapell. Flera av hans bluesböcker som "The Bluesmen" och "The Poetry of the Blues" har

blivit standardverk.

● Klarinettektioner

Musiken har varit med hela tiden. Sam började spela jazz redan i 13-årsåldern. För till New Orleans så småningom och tog klarinettektioner av legenden George Lewis.

— Jag minns hur vi satt i hans kök i fotogenljuset och spelade klarinetteuetter. . . jag tog melodin och han spelade underbara variationer i det oändliga.

Sam Charters var helt inställd på att bli författare, inte att spela in musik. Men i New Orleans märkte han hur många musiker som dog utfattiga och obemärkta och tog musiken med i graven. Han började samla material och skrev ett första biografiskt lexikon över New Orleans-musiker åren 1885—1957.

Sam reste runt, pratade med gamla svarta musiker, skrev artiklar, spelade in och samlade banden i en svällande skokartong. Ett skivbolag nappade och gav Sam fria händer att fortsätta dokumentera svart musikkultur i USA.

— I början trodde jag att om alla vi vita kunde inse att de svarta också har en kultur så skulle vi förstå att de även har rättigheter. Så mina första böcker är både överdrivna och romantiserande, jag är nog lite generad över dem nu.

— Men då kändes de viktiga,

★ Sam Charters är amerikanen som förlorade sitt hjärta till den svenska spelmansmusiken. Här lyssnar han på unga spelmän på Uppsala Musikforum.

folk läste dem. "Poetry in the Blues", som diskuterade bluestexter som äkta poesi, såldes i en kvarts miljö.

Det blev 60-tal, ungdomsradikalismens och de revolutionära visionernas tid. Men också Vietnamkrigets, tårgasens och polisvåldets. Sam fick hand om Country Joe & The Fish, vars "Feel-Like-I'm-Fixin'-To-Die-Rag" blev något av en galjonslåt för antikrigsrörelsen, Nationalgardets döds-skott mot fyra studenter i Ohio blev vändpunkten.

— Kort därpå var det en stor demonstration inne i Washington. Jag hade tändstickor i fickan och tänkte bränna ned Vita huset. . . När jag satt där på gatan och kämpade mot polisen och soldaterna i timmar bland tårgasen och blodet tänkte jag, nej, jag vill inte fortsätta på det här sättet längre. . .

Det blev Sverige för familjen Charters. Två år tidigare hade Sam under Country Joes skandinaviska turné hyrt en bil och ensam kört rätt ut i det okända norr om Stockholm. För runt i skogstrakterna och byarna, "vet inte varför, men det fanns något där som fascinerade mig, en känsla eller stämning som jag älskade, och det var ju så vackert".

Sam lyckades med hjälp av kontakter inom den svenska skivbran-

schan få en del jobb som höll svälten på armslängds avstånd men i stället släppte spelmansmusiken lite närmare. Han producerade bl a Skäggmanslagets andra LP "Snus, mus och brännvin".

● Rotad i Sverige

Många plattor följde, bl a antologin "Legacy of the Blues" omfattande tolv berömda bluesartister och en bok. Samtidigt som han har berikat blueskunnandet i Sverige har Sam presenterat svensk fiolmusik i USA. Och fortsatt att söka bluesens rötter i de västafrikanska länder där slavuppköparna härjade.

Nu är han rotad här med hus i Nacka och tänker stanna i Sverige för gott. Han har översatt Edith Södergran och vännen Tomas Tranströmer till engelska, just avslutat en brett upplagd bok om de afrikanska resorna och filar vidare på egna diktsamlingar. Närmast väntar ett stort projekt i Brasilien — att dokumentera vad som händer när en relativt "outvecklad" kultur kolliderar med den tekniska utvecklingen.

I sin spelmansbok har Sam koncentrerat sig på de namnkunniga musikerna mer än på folkmusiken som gemene mans egendom. Men han vill inte ta ställning i striden

om estradmusik kontra bruksmusik. Erkänner bara att det för hans del alltid varit artisterna som fångat intresset, de som plockar samman influenser och för musiken framåt. Det viktiga är att nivå inte tillåts sjunka. Man spelade faktiskt bättre för 60 år sedan, säger han.

Arbetet med boken gav oerhört mycket. Men också negativa intryck:

— När jag lämnade Dalarna och Hälsingland var jag upprörd, riktigt deprimerad. Man satt i spelmannens vardagsrum och hörde honom berätta om det förflutna på landet, hur rik kulturen varit, hur grannungänget varit.

— Så sade jag godnatt och adjö till spelmännen och for hemåt genom en absolut tom landsbygd med bara TV-ljus i fönstren. Och vid korvkioskerna satt ungdomar och lyssnade på amerikansk rock'n'roll. Vad har hänt med en hel kultur?

— Inom svenskt kulturliv tappar grupperna alltmer kontakten med varandra. Amerikansk kultur dominerar för de unga medan europeisk kultur är dominerande för de intellektuella. Men vi har alla någon sorts inflytande på varandra. Om vi struntar i det tappar vi en hel av vårt eget liv.

ROLF JANSON JAN WINTER

Norra Västerbotten
FRISINNAD LÄNSTIDNING

Skellefteå AR65
ca 29.000 ex 6/vecka Frisinnad

AB Pressurklipp

1979 -09- 1 9

102 20 Stockholm 12, Tel. 08/54 14 20